

**Bedömarutlåtande efter utvärdering av
huvudområdet Tyska vid Uppsala
universitet, Språkvetenskapliga fakulteten**

2020-09-03

Uppdrag och förutsättningar

Bedömarpanelens uppdrag har bestått i att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar (UFV 2015-475) och med stöd i Språkvetenskapliga fakultetsnämndens modell för kvalitetsuppföljning och utbildningsutvärderingar 2017-2022 (Språkfak 2018/13) utvärdera huvudområdet Tyska vid Uppsala universitet. Språkvetenskapliga fakultetsnämnden har valt att som grundprincip använda huvudområde som utvärderingsenhet inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Perioden som ska utvärderas motsvarar läsåren 2018–2019.

Underlag och genomförande

Underlaget för bedömarpanelens utgörs av en självvärdering, platsbesök samt ett dokumentationspaket omfattande bland annat kursplaner, utbildningsplaner och kursrapporter, se vidare bilaga 1.

Efter att ha tagit del av självvärderingar och kompletterande dokumentation från huvudämnena samt övergripande information om Uppsala universitet gjorde panelen ett platsbesök den 20–24 april 2020, och träffade då företrädare för samtliga huvudämnen. På grund av den pågående coronapandemin genomfördes detta besök virtuellt med hjälp av videokonferensprogrammet Zoom.

Inom panelen gjordes en arbetsfördelning så att en senior panelmedlem tog huvudansvaret för varje huvudämne, med ytterligare en senior medlem som andraläsare. Vidare ansvarade studeranderepresentanterna för bevakning av vissa aspekter i alla huvudämnen, huvudsakligen rörande Mål 7 och Mål 8, samt punkter under rubrikerna 2. *Övriga aspekter av vikt för utbildningens kvalitet* och 3. *Övriga aspekter*. Samtliga panelmedlemmar deltog i alla möten under platsbesöket, bortsett från några få tillfällen då en panelmedlem hade förhinder.

Efter platsbesöket har detta utlåtande skrivits av den för huvudämnet ansvariga panelmedlemmen med hjälp av andraläsaren, studentrepresentanterna och övriga panelmedlemmar.

Bedömarpanelen har haft följande sammansättning:

- Hans Lindquist, professor emeritus i engelska, Malmö universitet (ordförande)
- Hanne Leth Andersen, rektor, professor i universitetspedagogik, Roskilde Universitet
- Marcus Eng, studiebevakare vid Uppsala Studentkår (studeranderepresentant)
- Riho Grünthal, professor i östersjöfinska språk, Helsingfors universitet
- Magdalena Sörle, masterstudent i svenska, Uppsala universitet (studeranderepresentant)
- Gunhild Vidén, professor emerita i latin, Göteborgs universitet

Sammanfattande utlåtande

Inom huvudområdet Tyska bedöms *Kandidatexamen i Tyska* och *Masterexamen i Tyska*. Därvid kommer hänsyn att tas till att examensmålen skiljer sig mellan kandidatnivån och masternivån. Självvärderingen och platsbesöket ger en bild av ett systematiskt organiserat och väl fungerande ämne. Det finns aktiva och motiverade lärare medan ämnet gärna skulle ha flera studenter. Tyskan ses framförallt ur de tyska språkens och kultureernas synpunkt, medan tyskans och Tysklands ställning i Europa och allmänna betydelse för Sverige och Östersjöområdet inte nämns.

Språkstudier i delkurserna A, B och C kan bedrivas både som fristående kurser och inom språkvetarprogrammet. Det är möjligt att följa vissa kurser på distans. Hur stor andel det omfattar anges i respektive kursplan.

Masterutbildningen har tyngdpunkten på forskning. Här utvecklas språkvetenskap och litteratur parallellt på D1 och D2. Antalet studenter som tar D-kursen är mindre än i början av 2000-talet.

Både kandidatexamens och masterexamens självvärderingar är grundliga. Under några mål svarar självvärderingen dock inte alltid direkt på frågan som ställts.

Helheten är genomtänkt och lösningarna motiverade. Studierna sker under tydlig handledning. Under dessa etablerade förhållanden kunde

man tänka, att ämnets i en framtida utveckling i högre grad utnyttjar samarbetsmöjligheter med andra språkämnen vid Uppsala universitet och även utanför den tyskspråkiga akademiska och kulturkontexten.

Nedan återges Högskoleförordningens examensmål för kandidat- och masterexamina med korta kommentarer om måluppfyllelse. Numreringen utgår från kandidatexamen; motsvarande mål för masterexamen har inordnats för jämförbarhetens skull.

Kunskap och förståelse

Mål 1

För kandidatexamen skall studenten visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

För masterexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och
- visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

Bedömning

Kandidatexamen: Självvärderingen visar ett brett grepp om tyska språket, kännedom av de tyskspråkiga länderna och deras skönlitteratur. Såväl samhällliga som vetenskapliga aspekter ingår och betraktas i olika sammanhang. Studier i litteratur utgör en självständig och inkorporerad del av delkurserna. Personalen är

forskningsaktiv, vilket ger ämnet en god vetenskaplig grund. Den kontrastiva utgångspunkten utnyttjas systematiskt. Vi bedömer att målet uppfylls.

Masterexamen: Målet är att nå kunskap inom huvudområdets språk- och litteraturvetenskap, dvs två olika riktningar. Den vetenskapliga grunden läggs under kandidatnivån, och fortsätter här. Grundliga, fördjupande kurser, både gällande kunskaper och förståelse, betonas. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Forskningsaktiviteten spelar en stor roll och programmet är ambitiöst med hänsyn till det. Tyskan är geografiskt, politiskt och ekonomiskt ett viktigt språk i dagens Europa och mer vikt skulle kunna läggas vid samhällreliga aspekter, vilket förmodligen skulle attrahera fler studenter. Textkunskaper kunde utvecklas som ett område där språk, litteratur och historia alla är relevanta och hänger ihop med varandra. Detta nämns också i självvärderingens utvecklingsområde under Mål 2.

Masterexamen: Utbildningen ger en bred utbildning i både språk och litteratur även på masternivå. Möjligen kunde man överväga att införa mer specialisering mot en av inriktningarna för att tillmötesgå de studerandes intressen.

Färdighet och förmåga

Mål 2

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information.

Bedömning

Kandidatexamen: Vi bedömer att målet uppfylls. Metodologiska aspekter och centrala begrepp ingår i alla delkurser på nivån A–C. Språkvetenskapliga discipliner som fonetik, morfologi, syntax, lexikologi införs under A-kursen och språkhistoria under B-kursen. Under C-kursen kan tysk språkvetenskap läsas som delkurs. Uppsatsventileringen utnyttjar samarbete och diskussion mellan litteratur- och språkvetare. Seminarier spelar en viktig roll här.

Masterexamen: Nivån bygger vidare på tidigare utbildning på grundnivå och dess metodiska delar. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Kandidatexamen: Tydliggör hur detta mål uppfylls på A- och B-nivåernas tidiga delkurser.

Masterexamen: Se rekommendation till Mål 5.

Mål 3

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade

uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete.

Bedömning

Kandidatexamen: Graden av självständigt arbete och studenternas arbetssätt bedöms av handledaren. Det framgår inte hur stor studentens roll och möjlighet att självständigt ta ansvar i identifiering och formulering av problem är. Vi bedömer dock att målet uppfylls.

Masterexamen: Kontaktundervisning betonas även här. Det är en viss motsättning jämfört med syftet, att studenternas självständiga arbete ska spela en viktig roll. Vi bedömer dock att målet uppfylls.

Rekommendation

—

Mål 4

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper.
--

Bedömning

Kandidatexamen: Det finns delkurser som fokuserar på skriftlig och muntlig språkfärdighet både på A- och B-nivån. Dock nämns det i

självvärderingen att skrivandet på tyska som ett främmande språk är en stor utmaning. Helheten är systematisk och logisk. Kraven när det gäller muntlig språkfärdighet är ambitiösa redan på A-nivån. Vi bedömer att målet uppfylls.

Masterexamen: Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Kandidat- och masterexamen: Studenternas egna initiativ och beredskap att vara aktiva både muntligt och skriftligt kunde betonas mer. Överväg att införa moment där dialog med andra grupper än studenter övas.

Mål 5

För kandidatexamen skall studenten visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser.
--

För masterexamen skall studenten visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Bedömning

Självvärderingen för både kandidat- och masterexamen framhäver en rad kunskapsrelaterade och generiska färdigheter som viktiga för framtida yrkesverksamhet. Dock saknas tydlig koppling till arbetsmarknaden. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Kandidatexamen: Öka antalet självständiga uppgifter tidigare under kursen, uppmuntra eget val av teman, lägg mer vikt vid flexibla kommunikationskunskaper. Inför moment som stärker kontakten med arbetsmarknaden.

Masterexamen: Lägg mer vikt vid ämnets internationella betydelse och möjligheter utanför den mera begränsade tyskspråkiga akademien. Kunskaper som möjliggör deltagande i olika typer av internationella nätverk och sammanhang bör understödjas. Uppmuntra studenter i att delta i konferensaktiviteter i samarbete med lärare. Stärk kontakten med arbetsmarknaden, till exempel genom alumnerna.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Mål 6

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter.
--

För masterexamen skall studenten visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.
--

Bedömning

Kandidatexamen: Delkursen Språkvetenskap (Tyska C) vidgar kunskaperna i teori och metodologi, medan vissa vetenskapliga aspekter tas upp redan under tidigare delkurser. Samhälleliga frågor

ingår i delkurser från början i form av allmän kännedom om de tyskspråkiga länderna. Forskningsetiska frågor nämns också i självvärderingen, men den viktigaste aspekten är samhällsetiska synpunkter, som utnyttjar historia och litteratur som bas för diskussionen. Vi bedömer att målet uppfylls.

Masterexamen: I det här fallet utgör D-nivån en fortsättning på kandidatnivån. Etiska frågor betraktas i ett historiskt sammanhang. Också forskningsetiska aspekter nämns. Enligt självvärderingen har studenterna blivit alltmer källkritiska och medvetna om etiska frågor, vilket pekar på en positiv utveckling. Målet är väl uppfyllt.

Rekommendation

Kandidatexamen: Vi föreslår, att ämnet även ska se det tyska språkets och kulturens samhälleliga perspektiv ur Sveriges, Östersjöområdets och EU:s synpunkt. Tyska språkets och kulturens betydelse utanför de tyskspråkiga länderna har varit stor och medfört kulturellt och historiskt inflytande i andra länder. Man kan anta, att betydelsen är stor också idag.

Masterexamen: Uppmuntra kunskaper som behövs för kritisk värdering av artiklar (och manuskript).

Mål 7

För kandidatexamen skall studenten visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används.

För masterexamen skall studenten visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.
--

Bedömning

Kandidatexamen: Behov och utmaningar i samhället är en konstitutiv del inom utbildningen i tyska. Ämnet är forskningsorienterat och analytiskt men betonar samtidigt kännedom av fakta och realia. Vi bedömer att målet uppfylls.

Masterexamen: Temakursen i språkvetenskapens historiska aspekter lyfter fram frågor som retorikens roll i samhället. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

—

Mål 8

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Bedömning

Kandidatexamen: Målet uppfylls genom att de studerande ges en rad olika strukturerade tillfällen att reflektera över sitt eget lärande.

Masterexamen: Målet uppfylls genom att de studerande ges en rad olika strukturerade tillfällen att reflektera över sitt eget lärande, bland annat genom läsprotokoll.

Rekommendation

Kandidatexamen: Inför eventuellt loggboksskrivande eller motsvarande.

Masterexamen: Självvärderingen föreslår utökad feedback från alumner, vilket är en intressant idé.

Aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens samt lärarkapacitet.

Bedömning

Tyska språket har god lärarkapacitet med flera professorer, en docent, en lektor och flera undervisande doktorander, vilket utgör en stark och mångsidig akademisk grund för ämnets utveckling. Ämnet har breda nätverk inom Uppsala universitet och utanför institutionen och tänker införa ny ämnesdidaktiska aktiviteter på hösten 2020. Det finns god grund i ämnesdidaktik, medan tillämpningen av högskolepedagogik som en del av språkundervisningen inte är lika klar.

Utbildningens kontinuerliga uppföljning och utveckling

Bedömning

Grundutbildningen och indelningen av kurser understöds av effektivt samarbete mellan lärare. Kursrapporter sammanställs i slutet av kurserna. Svarsfrekvensen på kursutvärderingarna kunde vara högre. Studenter kunde inkluderas i kursplaneringen och mellanvärderingen i ett tidigare skede.

Ytterligare aspekter

Här görs en samlad bedömning av följande aspekter:

- internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas,
- jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen,
- utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv,
- att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen,
- det finns en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö för alla studenter

Ämnet har intensiva kontakter med Tyskland och en stor del av kurslitteraturen är på tyska. Internationaliseringen betyder framförallt förbindelser med tyskspråkiga länder och kulturområden. Tyskans betydelse inom annat än tyskspråkig kontext nämns inte. Dock kunde ämnet utveckla studenternas förmåga att ställa tyska i förhållande till andra språksamhällen och intresse att iakttä också tyska språkets och kulturens inflytande i andra språk och kulturer. Ämnet har intressanta nätverk och besök av intressanta och välmeriterade gäster.

Digitaliseringen ger nya möjligheter för vidare utveckling av pedagogiska lösningar och undervisningsformer. Studenternas roll i planeringen och utvecklingen av utbildningen kunde stärkas.

Jämställdhetsperspektiv integreras naturligt i form av metadiskussioner om och anläggande av genusperspektiv på kurslitteraturen och dess sammansättning.

Studiemiljön bedöms vara tillgänglig och ändamålsenlig.

Bilaga 1: Underlag till bedömargruppen

Bilaga 2: Program platsbesök, den 20–24 april 2020